

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 1. Laudatur universim Musica, ejusque varii, & admirabiles effectus
enumerantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

2. Ceterum in fine horarum post ultimam Collectam Sacerdos repetita salutatione Domini praesentiam populis adesse precatur, ut, quemadmodum est pollicitus, maneat nobiscum usque ad consummationem seculi. Tum pia plebs ad benedicendum Dominum invitatur, ut, cujus beneficio vivit, in ejus semper laudibus perseveret. Respondet illa *Deo gratias*, ut in gratiarum actionem desinat divinarum laudum celebratio. Quia vero Beata Virgo prima post Deum humani generis fospitrix semper mortales materno protegit affectu: ideo in fine cujusque officii saluatio quaedam, & deprecatio ad eandem Deiparam Virginem effundi solet, ut, si quid in tremendo Dei cultu humana fragilitate erratum est, matris interventu propitiatus Dominus nobis non imputet ad culpam. Ipsa cunctos qui confidunt in ea depulsis vitæ procellis munifico fovet amplexu. Ipsa periclitantibus in hoc damnabili mundo salutarem porrigit dexteram. Hæc noxios hostium conatus coercet. Sine aliquo ejus beneficio nullus dies, nulla hora, ac ne tenue quidem momentum transcurrit. Hanc colunt superi, observant inferi, mundus adorat: ejus majestatem supermi spiritus perhorrescunt. Ejus nutu regitur orbis, splendent sidera, micat sol, spirant venti, vernant horti, crescunt sylvæ, redeunt tempora, serviunt elementa. Decus morum, nitorem operum, meritorum gloriam de Mariæ gratia suscipimus, cum eam colimus, & veneramur. Novit Ecclesia quanti sit periculi ab indulgentissimæ matris cura exules filios elongari, ac propterea saluberrimo consilio decrevit, ut ad ejus pretectionem frequenti obsequio confugerent, non solum speciali Officio de ea instituto; sed etiam in fine singularum horarum variis pro ratione temporum adhibitis orationibus. Harum præcipua ea noscitur esse, quæ incipit *Salve Regina*, quam Ecclesia Romana certis tantum diebus, quidam vero Regulares quotidie post Completorium solemnè modulatione recitare consueverunt. Ejus auctor fuisse dicitur Hermannus Contractus Monachus S. Benedicti anno 1059. qui cum omnis politionis literaturæ expertus omnino esset, B. Virginis intercessionem in virum alterum mutatus tantâ deinceps doctrinæ laude resplenduit, ut nulli suo tempore secundus haberetur. Hoc Canticum jam solemnè factum cum Spiren-

ses Clerici decantarent, Bernardus Abbas Claravallis tunc ad Germanos Apostolicus legatus, ut refert in Chronico Spirensi Guillelmus Eisengrenius ^t, postrema illa verba ter genua flectens adjunxit, *ô clemens, ô pia, ô dulcis Maria*. At ego libenter huic longo capiti in dulcissimæ Virginis Mariæ commemoratione finem impono. Impar equidem sum, & ingenio exilis ejus laudibus referendis, nec mei sermonis penuria sufficit ad ea exprimenda, quæ de tanta majestate concipio, cujus exiguam partem nec ora mille, totidemque linguæ, aut indefessæ vocis æterna series vix attingere possent. Curabo tamen, ut sanctissimum ejus numen, & nomen intra pectoris mei secreta perpetuo cultu custodiat, quod ut omnes item Christiani efficiant, summiopere cupio & exhortor.

^t Eisengren. lib. 12. ann. 1147.

CAPUT XVII.

De Cantu Ecclesiastico.

§. I.

Laudatur univèrsim Musica, ejusque varii, & admirabiles effectus enumerantur.

1. **Q**Uoniam divinum Officium, ejusque partes non simplici vocis prolatione, sed musico etiam adhibito concentu publicè in Ecclesia perfolvi solent, hæc consequenter de Ecclesiastico Cantu tractationem institui, quam Religiosis divinas quotidie laudes decantantibus, nec inutilem fore, nec injucundam confido. Ut enim Rabanus Maurus, luculenter affirmat, tam nobilis est, tamque utilis rectè canendi disciplina, ut, qui eâ caruerit, Ecclesiasticum Officium congruè implere non possit. Nam quicquid in lectionibus decenter pronuntiatur, quicquid de psalmis suaviter modulatur, ita musica scientia temperatur, ut per eam omne Dei servitium impleatur. Hinc musicæ rudimenta lac animæ vocat Philo doctissimus Hebræorum initio libri de Agricultura, dicitque Isidorus ^b tam turpè olim fuisse musicam nescire, quam litteras, tantique semper æstimatum fuisse cantum ab omni-

^b Isidor. l. 3. origin. ^a Raban. de inst. Cleric. lib. 3. cap. 24.

bus nationibus, ut cunctis solemnibus sacris, & profanis adhiberetur. Et nuptias quidem sine musicis concentibus nunquam celebratas fuisse ex antiquis Epithalamis luce clarius constat, idq; probat doctè & diffusè Paulus Sherlogus: vir infinite lectionis in Anteloquiis Canticorum. Sed & conviviis adhibitos olim cantores, ut temperantiæ, & moderationis admonerentur convivæ, non ad luxuriam, atq; inanem voluptatem Athenæus ^d, & Plutarchus ^e, Græci scriptores commemorant. In funeribus quoque nobilibus Græcorum, & Latinorum adfuisse tibicines, & aeneatores Seneca in ludo Claudii, Plutarchus de consolatione ad uxorem, Tertullianus de corona militis, Valerius Maximus ^f, & alii complures asseverant, huncque morem secutos fuisse Judæos tum ex Evangelistis, tum ex Flav. Josepho ^h cognosci potest. Inter bellicos tumultus locum item fuisse modulationi testis est ex Horatio, & Thucydide Franciscus Luisinus Utinensis ⁱ in suis Parergis. Nam antiqui duos Pæanes habebant, alterum Martis, quo initio pugnæ utebantur: alterum Apollinis, quem fufis, cæssisque hostibus decantabant. Et cui notus non est tibiarum, tympanorum, tubarumque usus in præliis: in suis namque bellis ait Clemens Alexandrinus ^k, tubæ utuntur Hetrusci, fistulæ Arcades, Siculi autem instrumentis; quæ appellantur *trubidus*. Cretenses lyra, Lacedæmonii tibia, cornu Thraces tympano Ægyptii, & Arabes cymbalo. Vegetius ^l de re militari; Sive, inquit, ad vigilias, vel agrarias faciendas: sive ad opus aliquod, vel ad decursionem campi exeunt milites, tubicines vocante operantur, & rursus tubicine admonente cessant. Lycurgus teste Plutarcho in Laonicis, bellicæ exercitationi Musicæ adijunxit studium, ut nimius belli fervor modulatione temperatus concinnitatem nancisceretur. Ita Cretes ad citharam dimicabant, ait Martianus Capella ^m, Lacedæmones ad tibiam. Quid Amazones, nonne ad calamos arma tractabant? In Italia Sybaritas tibicines ad prælia præisse quis nesciat? Præter hæc de vario Musicæ usu in bellis, legendi sunt

^c Sherlog. in Cant. antel. 5. sect. 3. subsec. 1. & 3.
^d Athen. lib. 1. c. 14. ^e Plut. 7. Sympos. ^f Val.
 Max. lib. 2. cap. 5. tit. 4. ^g Matth. 9. 23. ^h Joseph.
 lib. 3. de bello Judaic. 5. ⁱ Luisin. lib. 2. Parergon. cap.
 22. ^k Cl. Alex. lib. 2. Pedagog. cap. 4. ^l Veget. lib. 2.
 cap. 22. ^m Capella de nupt. Merc. & Philologia
 lib. 9.

Diodorus Siculus ⁿ, & Aulus Gellius ^o.
 2. Ludorum autem quam magna pars fuerit musica, pluribus exequitur in doctissimo opere de Theatro omnium doctrinarum curiosissimus explorator Julius Bulengerus. Quid sacrificia commemorem, quid Numinis cultum, qui sine Musica nullo modo constare potest? Ideo sententia Strabonis ^p est, omne id quod musicum est opus Dei esse, ipsosque Musicos non solum ministros Dei, sed Deos quodammodo existimandos. Multum itaque Divinitatis obtinet musica, ait Censorinus ^q, & animis permovendis plurimum valet. Nam nisi grata esset immortalibus Diis, qui ex anima constant divina, profecto ludi scenici placandorum Deorum causa instituti non essent, nec tibicen omnibus supplicationibus in sacris ædibus adhiberetur. Hominum quoque mentes & ipsæ divinæ, quamvis Epicuro reclamante, suam naturam per cantus agnoscunt. Denique quò facilis ferant laborem, vel in navis metu à vectore symphonia adhibetur: legionibus quoque in acie dimicantibus, etiam metus mortis classico depellitur. Ob quam rem Pythagoras, ut animum suum semper divinitate imbueret, priusquam se somno daret, & cum esset experrectus citharâ, ut ferunt, cantare consueverat. Et Aselepiades Medicus phreneticorum mentes morbo turbatas, sæpe per symphoniam suæ naturæ reddebat. Hæc Censorinus. Socrates autem vir sapientissimus tanti musicam fecisse dicitur, ut eam natum jam grandior inter pueros ediscere non erubuerit. De Arcadibus scribit Polybius Magalopolitanus ^r, quod, cum alioquin naturæ essent assterioris, musicis tamen disciplinis mirificè delectabantur. Cæteras artes ignorare nulla apud illos ignominia erat, at musicæ imperitiam fateri turpissimum habebatur. Nec minor Lacedæmonis amor musicæ fuit, quos refert Plutarchus in Laonicis majorem curam de illa, quam de victu habuisse. Themistoclem narrat Cicero ^s cum oblatam in convivio lyram recusasset, habitum fuisse indoctiorem. Julianus ^t defensor impietate notior quam scriptis ipsos barbaros se vidisse testatur rustica carmina verbis facta similibus clangorum, quos aspectu clamantes aves edunt, studiosè amplecti, & musicis carminibus delectari. Macro-

ⁿ Diod. lib. 5. c. 9. ^o Gellius l. 9. c. 11. ^p Strabo
 l. 10. Geograph. ^q Censorin. de die natali c. 11. ^r Poly-
 bius lib. 4. ^s Cic. l. Tuscul. ^t Julian. initio Misopogon.

bii observatio est plurimarum gentium, vel regionum instituta sanxisse mortuos ad sepulturam cum cantu prosequi oportere, persuasione hac, quâ post corpus ad originem dulcedinis musicæ, hoc est ad cælum, animæ redire credantur. Lycurgus vir duræ, difficilisque vitæ, musicæ tamen studium in suis legibus commendavit. Hanc primarium Philosophiæ administratum Xenocrates Chalcedonius vocabat apud Laërtium *: Plato etiam, & Aristoteles summa capita Philosophorum hic in Politicis, ille in Convivio, & septimo de legibus eò musicam efferunt, ut in ea potissimam rationem puerilis institutionis constituent. Sciebant videlicet viri præstantissimi ita nobis musicam naturaliter conjunctam esse, ut eâ nullo modo carere possimus.

3. Nullum est tam immitte, tam asperum pectus, quod non musicis sonis capiatur. Incujus rei typum fabulantur Poëtæ à Cadmo fistulâ canente deceptum Typhæum; nam ut explicat Nonnus, in Dionysiâcis, etiam stolidissimi, & furiosissimi musicâ afficiuntur. Nostra enim natura, ait Chrysofostomus z, usque adeo delectatur Canticis, & carminibus, & tantam cum eis habet necessitudinem, ut vel infantes ab uberibus pendentes, si fleant & assidentur, eâ ratione sopiantur. Nutrices quidem, qui eos gestant in ulnis, sæpe abeuntes, & redeuntes, & quædam puerilia eis carmina decantantes, supercilia eorum ita sopiunt. Quocirca sæpe quoque viatores meridie agentes jugalia animalia hoc faciunt canentes, itineris molestiam illis Canticis consolantes. Nec solum viatores, sed etiam agricolæ uvas in torculari calcantes, vindemiantes, & vites colentes, & quodcumque aliud opus facientes sæpe cantant: nautæ quoque remos impellentes hoc faciunt. Jam verò mulieres quoque textentes, & confusa stamina radio discernentes sæpe quidem & per se singulæ, sæpe autem etiam omnes concorditer unam quamdam melodiam concinunt. Hoc autem faciunt & mulieres, & viatores, & agricolæ, & nautæ, laborem, qui ex opere faciendo suscipitur, cantu consolari volentes, utpotè quod anima, si carmina & canticum audierit, molesta & difficilia sit facilius toleratura. Quoniam ergo hoc genus delectationis est animæ nostræ valde cognatum, & familiare; ne dæmones lasciva meretricia

u Macrob. in som. Scip. 2. cap. 3. x Laertius. lib. 4.
y Nonnus circa fin. lib. 1. z Chryf. in Ps. 41.

cantica introducentes omnia everterent, Psalmos Deus construxit, ut ex ea re simul caperetur voluptas, & utilitas. Hactenus Chrysofost. cui consonans quidam è Poëtis ait a:

*Hoc est cur cantet vincens quoque compede soffor,
Indocili numero cum grave mollit opus.
Cantat & imitens limosæ pronus arena
Adverso tardam qui vehit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut inebuit baculo, saxoque resedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ, decipiturque labor.*

Etiam monachi antiquiores manibus operantes, & divina psallentes Cantica ipsum laborem, ut scribit Augustinus b, tanquam divino celestimate consolebantur.

4. Ecquid mirum si inter homines tanta musicæ dominatio est, cum aves quoque, ut lusciniæ, cygni, & alia id genus veluti quædam disciplina artis cantum exercent; nonnullæ verò terrene, & aquatiles bestię musicâ suavitate capiuntur? Fistulis aves alliei, serpentes cantu dirumpi comprobatum est, inquit Martianus c. Equos tubarum clangore ad prælium concitari testatur Job *. Cervos cantu demulceri, & sonitu tibiæ scribunt Plutarchus d. & Clemens Alexandrinus e. Idem asserit Strabo de elephantis. Quod spectat ad pisces, nota est omnibus Arionis Methymnæi fabulosa narratio, adeo pro vera habita, ut etiam annalibus inserta apud Historicos f fidem invenerit. De hoc Poeta g:

*Quamvis mutus erat, voci favisse putatur
Piscis Arionis fabula nota lyre.*

Sed utcumque se habeat Arionis fabella, quam explicat allegoricè Tzetzes h in chiliadibus, illud certissima experientia compertum est, Delphinis, & alios quosdam pisces instrumentali musicâ plurimum delectari, quod etiam Plutarchus asserit in Convivio septem sapientum Orphei lyra etiam nunc inter sidera nomen habet, cujus dulcedo non solum lenire tygres potuit.

a Ovidius 4. de Tristib. eleg. 1. b Aug. de opere mirach. cap. 17. c Martian. lib. 9. * Job. 39. 25. d Plutar. 7. Symp. e Cl. Alex. init. orat. ad gentes f Herodotus in Clis. g Ovid. 4. de arte h Tzetzes Chil. 1. vers. 419.

cuit, rapidosque leones, sed ut Tragicus canit 1,

*Cantu tartara flebili,
Et tristes Erebi Deos
Mortis, nec timuit stygis
Juratos superis lacus.*

Amphioni autem quod tantum carmen, inquit Eumenius Rhetor^k, quæ tanta pleçro, fidibusque dulcedo? quam sequuta quondam saxa perhibentur, ut ducentibus subvesta modulis; & ad intervalla carminum resistencia sponte murum velut arte construerent. Hæc signa præterterissimæ, ni sub eorum cortice præclaræ musicæ dotes continerentur. Orpheus enim, & Amphion, ut docet Macrobius^l in Somnio Scipionis, Pausanias in Beoticis. Palæphatus^m in libro *ἀπίστων ἰστοριῶν*, Fulgentius & Natalis Comesⁿ in Mythologiis, & alii^o, cum duos & sylvestros homines è ferinis moribus ad civilem societatem harmonico modulamine transfussissent, locum fabulæ dederunt, ac propterea dicti sunt immanium ferarum extinxisse furorem, fluviorum impetum stitisse, animasse montes, saxa & cautibus humanos sensus inferuisse.

5. O immensam musicæ suavitatis efficaciam! quam dulci tyrannide in omnes Microcosmi potentias dominaris? Transeunt in stuporem admirabiles ejus effectus, ac omnem prorsus amitterent fidem, ni præter summorum virorum auctoritatem continua probarentur experientia. Timotheus musicus quam facile omnes affectus Alexandri in quamcunque partem flecteret Basiliius magnus^p, Dio Chrysostomus^q, & Himerius^r Sophista eleganter ostendunt; Hujus postremi verba dignissima profecto sunt, quæ transcribantur. Parmæne, inquit, Rex aliquando sapuit? non permittit id Timotheus, sed cantu in cælum usque Regis animum abduxit. Immoderatene æstuabat animus? præsens ille elatum animum pulsando citharam domabat. Mœstusne erat? statim ridentem ostendebat. An voluptatibus tenebatur? post cantum

i Seneca in Herc. Octavo act. 3. k Eumen. orat. pro scholis instaurandis. l Macrobi. lib. 2. m Palæph. c. 34. & 42. n Nat. Comes lib. 7. cap. 14. & lib. 8. cap. 15. o Suidas v. Amph. Tzetzes Chil. 1. v. 307. Horatius de arte Poet. p Basil. hom. de legendis Gentilium libris. q Dio Chrys. or. 1. de Regno. r Himerius apud Photium cod. 243.

statim castissimum videbas. Et ut omnia dicam, talem videre eum licebat, qualem tibi eum Timotheus reddidisset. Hinc Aristonico Citharædo æream statuam fieri iussit Alexander, teste Plutarcho^s, ante quam hasta projecta jaceret. Et Pausanias in Corinthiacis effigiem Amoris commemorat Pausiæ pictoris opus, qui abjecto arcu & sagittis lyram tenet; quia nimirum musica in omnes affectus humanos dominatur. Sanctus Albertus Monachus^t, cum adhuc secularis esset, audiens Mimum quemdam vitam & conversionem S. Theobaldi musicè decantantem, tanta repente gratia divinitus compunctus est, ut inde cœperit in magna vivere sanctitate. S. Amsbertus Monachus^u, & Episcopus Rothomagensis, cum adhuc laicus in aula Regis viveret, diversa musicæ artis instrumenta audiens personantia dicebat sibi, O bone conditor! quale erit te diligentibus Canticum indeficiens in cœlestibus audire Angelorum: quamque suave, & delectabile sanctorum choris concinentibus interesse, si tantam mortalibus præbes industriam, ut peritia artis, ac suavitas cantilenæ provocent animos audientium, ut te Deum creatorem omnium devotè collaudent? S. Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis^v adhuc adolescens & se, & alios musicis modulis à turbulentis mundi negotiis avocabat, & in meditationem cœlestis harmoniæ erigebat. B. Maria Oegniacensis, triduo ante obitum jugiter cecinit Cantica inaudita, & mirabilia, & se cantu ad mortem præparavit. Dicitur & Pythagoras in ebrios olim incidens jussisse tibicinem convivio præsentem mutare harmoniam, ac Dorion ipsis canere, atque hoc modo melodiæ illos ad sobrietatem reduxisse. Parrhasius pictor, teste Theophrasto apud Ælianum^w cantu, & modulatione vocis laborem artis mitigabat, quod solitium omnibus artificibus commune est. Achilles apud Homerum cum se sentiret iratum, musicæ sensu ad animi sensum redibat: quare Seneca^x inter alia quamplurima iræ remedia etiam musicam recenset. Et Climacus^y, Moderata, inquit, melodia furorem lenit, & mitigat. Multas autem infirmitates tam mentis quam

s Plut. or. 2. de Alexandro. t Surius 7. April. u Amsbertus Monachus in ejus vita. x Osbert. Monachus Cantuar. in ejus vita. y Jacob. de Vitriaco vita ejus lib. 2. cap. 11. z Ælian. de var. histor. 1. 9. cap. 11. a Senec. lib. 3. de Ira cap. 9. b Climac. gr. 8.

quam corporis potenti musicæ pharmaco sanari Theophrastus *e*, Jamblicus *d*, Martianus Capella *e*, Severinus Boethius *f*; Joannes Brodæus *g*, Hieronymus Magius *h*, & alii non contemnendi auctores asseverant: vocum enim concentus ex anima in corpus influere solet, & occulto quodam tramite sese insinuans eos præfertim morbos levat, qui animum vehementer exagitant. Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat. Tales Cretensis citharæ suavitate pestilentiam fugavit. Empedocles, cum quidam ejus hospitem gladio furibundus invaderet, canendi modo juvenis iracundiam repressit. *μουσική ζώνη*, quos phalangum virus morfu pestifero infecit, non nisi musicâ sanari posse res est manifestissima in Apuliæ provincia. Adeo verum est, quod Bion Smyrnæus *k* cecinit, nullum esse medicamentum præstantius cantu. Olim cum Lacedæmones bellis civilibus affigerentur, oraculum illis redditum est *l*, si Terpandrum Methymnæum cithara canentem audirent, protinus conciliandos esse: quod & factum est, nam ejus cantu commoti lacrymantes se invicem osculabantur. Getæ majorum facta ad citharam canebant, ut Jordanus Episcopus *m* eorum Chronologus scribit: & cum legationes obibant, pacem vel impetrare, vel stabilire cupientes citharas increpabant erudito consilio, quod crederent musicam optatæ pacis blandissimam fore conciliatricem. Has efficacissimas musicæ operationes considerantes nonnulli existimarunt inesse musicis concentibus vim quamdam magicam, & supernaturalem: sed hanc opinionem erroneam esse Martinus Del Rio *n* vir doctissimus in suis magicis disquisitionibus luculenter ostendit.

6. Ad sacræ Scripturæ intelligentiam musicam necessariam esse Rupertus Abbas *o* affirmat, probatque Abrahamum in oratione pro civitatibus illis incendio cœlitus devastandis ob rationem musicam numeros illos proposuisse. Eandem utilem ad omnes scientias docent peritissimi musici Joseph Zerlinus *p*, & Fran-

c. Theophr. l. de entusiasmo. d. Jambl. de vita Pythag. lib. 1. cap. 25. e. Mart. Capella l. 9. f. Boeth. de musica lib. 1. cap. 1. g. Brodæus l. 4. miscell. cap. 31. h. Magius var. lectio. l. 4. c. 13. i. Gellius lib. 4. c. 13. k. Bion. Idyll. 5. l. Τερπες Chil. 1. v. 385. m. Jordan. de rebus Getar. cap. 19. n. Del Rio d. Hg. magic. l. 1. c. 4. qu. 2. o. Rupert. lib. 7. de operibus Spiritus sancti c. 16. & in Gen. lib. 16. cap. 5. p. Zerlin. lib. 1. harmonic. institutionum.

chinus Gafforius *q*. In ipso sermone inesse musicam Priscianus Cæsariensis Grammaticus lib. de accentibus, Diomedes lib. 2. Aelius Donatus cap. de Tonis, Cleodnius senator in Donati expositione, & alii Grammatici ostendunt, itemque Augustinus in libris de Musica. Ad Architecturam quantum valeat longo sermone Vitruvius exequitur. Quantum etiam medico proficit scribit Ficinus *r* Antonio Canisiano. Diebus attributa nomina ex Planetis secundum musicam habitudinem ex Dione Cassio *s* didici; nam feria secunda dies Lunæ dicitur, feria autem tertia non à Mercurio juxta naturalem sphaerarum ordinem, sed à Marte denominatur, quia Luna ad Martem proportionem habet sesquialteram, ex qua oritur consonantia diapente, post diem Martis Mercurii diem numeramus, Martis enim ad Mercurium intervallum est sesquitercium, è quo provenit diatessaron cum superiori diapente plenum diatessaron efficiens. Idem consonantiarum respectus in cæteris diebus observatus est. Pythagoram refert Jamblicus omnem rectè vivendi institutionem per musicam constituisse. Egyptii quoque, teste Pierio *t*, musicæ symbolo mores compositissimos intelligebant: Priscis enim seculis modestum fuit cantorum genus, & Philosophica prorsus morum gravitate. Quamobrem Agamemnon *u* peregrè profecturus uxorem Clytemnestram Cantori reliquit custodiendam, ut ab improbis cogitationibus mentem ejus averteret illustrium feminarum exempla pudicis modis decantando. Nec prius Ægistus illi vitium potuit inferre, quam Cantorem interemisset. Ericus secundus cognomento Bonus Rex Daniae in rabiem tractus est à Citharædo, si verax est Saxo *x* in Historia. Contra verò Terpander coortam Lacedæmone seditionem musica sedasse dicitur apud Plutarchum *y*. Idem Lacedæmonii, ut scribit Tyrius *z* doctrina, & nomine Maximus, ex Tyrtæi carminibus animos sumpserunt. Argivi ex Telefillæ melodia, Lesbii ex odis Alcæi. Proclum in gravillimis cruciatibus doloris remissionem cantu consecutum fuisse testatur Marinus in ejus vita. Vis enim carminis, ait Georgias *a*, cum animi

q. Cassor. lib. 1. Musica theoretic. e. r. Ficini. l. 1. epist. l. Dio Cassius lib. 37. t. Pier. lib. 23. hieroglyph. cap. 1. u. Eustathius in 2. Odys. x. Saxo hist. Danicæ lib. 12. y. Plutarch. l. de musica. z. Tyrius ser. 2. 1. a. Georgias or. in Helenam.

animi opinione conjuncta fascino eam demulcet, & quò vult transfert. Hesiodus in Theogonia beatos esse muscos prædicat, qui psallentes omnium dolorum obliviscuntur. Idem de se canit Horatius. ^b

*Musis amicus tristitiam, & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis.*

7. Sextus Empyricus Pyrrhonius ^c cum omnium scientiarum hostis, & everfor fuerit, musicam tamen laudat, quod non per vim imperat, sed cum voluntaria quadam persuasione. Docet Plotinus ^d Platonica Sapientiæ antistes per musicam reduci hominem ad Deum. Quam infidelis hominis sententiam Rupertus Abbas ^e confirmare videtur. Mover enim intus musica, ait ipse, vi quadam & potentia naturali spiritum hominis, & cum decenter convenit cum verbo, vel sensu divinæ laudis concutit penetralia cordis, & illam quam accipit homo, resuscitat in eo gratiam Spiritus sancti. Hinc Propheta Elifæus ^f requisitus à Regibus, ut futuri belli exitum prænunderet, iussit sibi psalterium adduci, quo psallente facta est super eum manus Domini, statimque Spiritus Propheticus, qui propter præcedentem commotionem recesserat, restitutus est ei. Quid igitur aliud de Prophetico viro sentire oportet, ait Richardus Victorinus ^g, nisi quod dexterior harmonia interiorem illam, & spirituales ei harmonias ad memoriam reduxit, & audita melodia audientis animam ad affueta gaudia revocavit. Pergit Richardus, & ostendit magnam esse musicæ utilitatem ad gratiam contemplationis comparandam. Agit quippe cantus in spiritum, eumque potentissime afficiens ad Cœlestes influxus recipiendos idoneum efficere censetur: quia dum auribus, inquit Alcinoüs ^h, vocum haurimus harmoniam ab iis quæ audiuntur, ad ea quæ intellectu percipiuntur gradatim ascendimus. Quod si cantus occulta proprietate mentem revocat ad divina, quid mirum si mali spiritus musicæ suavitatem sustinere non possunt? Nam citharam pulsante David recedebat à Saul spiritus malus. Rebelles enim demones in malo

^b Horat. l. 1. ode. 26. ^c Sext. Emp. l. 6. adv. Mathematicos. ^d Plot. in lib. 3. enu. 1. ^e Rupert. in lib. Reg. lib. 5. c. 23. ^f 4. Reg. 3. 15. ^g Richard. lib. 5. de contempl. cap. 17. ^h Alcinoüs de doct. Platonis cap. 8.

obdurati, cum nullo modo reduci possint ad Deum, omnem concordiam, & harmoniam implacabili odio prosequuntur. Mira res, inquit egregius Scriptor B. Thomas de Villanova ⁱ Archiepiscopus Valentinus, musicam fugatur diabolus, & qui juxta sententiam Job sagittas reputat quasi paleas, & lapides fundæ velut stipulas spernit, deridet etiam vibrantem hastam, & durissimos malleos pro nihilo pendit, ad citharæ sonitum tremefactus recedit, & quem nulla vis superat, superat harmonia.

8. Julianus Imperator ^k laudabilis scriptor, si in fide Christi perstitisset, nihil aliud fuisse arbitratum celeberrimum illud Homeri ^l Nepeithes omnium malorum oblivionem inducens, quod Polydamna Ægyptia Thonis uxor temperavit, Helenæ verò Hospitalis cujusdam muneris loco dedit, quam consummatam musicæ consonantiam, omnibusque numeris absolutam symphoniam. Vinum, & musica, ait Sapiens ^m, lætificant cor. Quid enim illa præstantius, ut maghus scribit Cassiodorus ⁿ, quæ naturæ convenientiam ubique dispersam virtutis suæ gratia comprehendit? Hæc cum defecto naturæ tanquam sensuum Regina tropis suis ornata processerit, reliquæ cogitationes exiliunt, ut ipsam solummodo delectet audiri. Hæc tristitiam noxiam jucundat, tumidos furores attenuat, cruentam savitiam efficit blandam, excitat ignaviam, soporantemque languorem, vigilantibus reddit saluberrimam quietem, vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis tædium bonis cogitationibus semper adversum, perniciosam odia convertit ad auxiliatricem gratiam, & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones. In corpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult deducit, & per insensibilem obsequium prævalet sensuum exercere dominatum. Hæc Cassiodorus, cui consonans Maximus Tyrius ^o, Humanam musicam, ait, quæ animos circuit, quidnam aliud esse dixerimus, quam pædagogicum quoddam officium, quod animæ affectiones moderatur? Id enim nimiam elationem, impetumque animi quasi quibusdam incantationibus demulcet, remissionem atque infractionem sublevat, exacuitque. Musica aptissima artifex

est

ⁱ Thom. Valentin. serm. de Visitat. B. V. ^k Julian. in or. 8. ^l Homer. Odyss. d. ^m Diodor. Sicul. lib. 1. m. Eccl. 40. 20. ⁿ Cassiod. l. 2. var. Ep. 40. ^o Tyrius ser. 21.

est in luctu levando, in contundenda iracundia, in comprimenda audacia, in temperanda bonorum virorum cupiditate, in sanando dolore, in consolandis amoribus, in levanda miseria. Optima in sacrificiis comes, sodalis in convivio, imperatrix in bello, aptissima præterea ad celebritates inspergendas leporibus, Dionysiaque exhilaranda. Sed cur musicam oportet tam multo celebrare sermone, aut ejus exaggerare dignitatem? quando eam satis constat, optimam pacis atque otii nobiscum ministram esse, optimam commilitonem, egregiam nobiscum civem, aptissimam puerorum nutricem. Ocyssimè namque ex omnibus sensibus auditus quodcumque novit, transmittit ad animum, sibi que consentientissimum reddens in eosdem affectionum imperus trahit. Unde animi musicæ expertes nunquam erit ut rectè cultores legis evadant. Hactenus ille.

9. Possem & alia plura in musicæ commendationem ex variis Auctoribus tum vetustis tum recentioribus huc transferre; sed mihi animus est ea seligere, quæ propius rem nostram attingunt. Curioso autem lectori plurima suppeditabunt Clemens Alexandrinus 6. *stromatium*, Justinus Martyr, *quæst.* 107. Beda *lib. de musica*, Cicero 1. & 4. *Tusculan.* Quintilianus *lib. 1. cap. 10.* Lucianus *de saltatione*, Athenæus *lib. 14.* Sextus Empyricus *lib. 6. adversus Mathematicos, qui est adversus musicos*, Dio Chrysostomus *oratione 1. & 31.* Jamblicus *de vita Pythagoræ lib. 1. cap. 15.* Joannes Sarisburiensis *lib. 1. Policratici*, Franciscus Georgius Venetus *in Harmonia mundi*, Bartholomæus Chassanæus *in Catalogo gloriæ mundi parte 10. consid. 51.* Julius Cæsar Bulegerus *lib. 2. de Theatro*, Petrus Montius *lib. 4. de varietate unius legis cap. 25.* Fabius Paulinus *lib. 2. 3. & 4. de septenario*, Coelius Rhodiginus *lib. 1.* Roderic. Zamoren. *lib. 3. speculi cap. 39.* Marsilius Ficinus *de vita cælitus comparanda cap. 21.* Marinus Mercennius *in cap. 4. Genesis diffusissimè*, Petrus Faber *de re athletica*, Raphaël Volaterranus *lib. 35. Commentariorum Urbanorum*, Guillelmus Parisiensis *secundæ partii de Universo p. 3. cap. 20.* Hieronymus Oforius *in fine libri 4. de Regi institutione*, Angelus Minorita, *initio lib. 1. flor. Angelici*, Ottomarus Luscinus *lib. 1. Musurgie*, Athanasius Kircher *Fuldensis lib. 3. artis magneticæ par. 8. quæ est de magnetismo musicæ & in Arte magna consoni, & dissoni, sive Musurgia Universalis, Tira-*

quellus *libro de nobilitate cap. 34.* Ludovicus Gregorius *lib. 3. mystagog. cap. 27.* & alii innumeri, illi præsertim, qui multas institutiones conscripserunt.

METRUM XLIII.

Eia cantu personate
 Quotquot esis musici.
 Eja laudes, eja nomen
 Personate Numinis.
 Huc adeste voce, plausu,
 Orbis omnes incolæ,
 Huc adeste mente pura
 Qui Deum veremini.
 Barbato dulci sonate,
 Mollibusque Canticis.
 Organorum, buccinarum,
 Et lyrae concentibus.
 Nunciate quam potenti
 Cuncta firmet dextera.
 Prædicate quam benigna
 Nos regat clementia.
 Ferte laudes, ferte cantus
 Ejus ad sacrarium:
 Plaudat orbis: plaudat æther
 Nabilis, & tympanis.
 Angelorum candidari
 Personent exercitus.
 Cælitumque gloriosa
 Turba laudes concinat.
 Astra laudent, & serenum
 Quicquid ornat æthera.
 Terra saltes & choreis
 Leta blandis perstrepat.
 Alæ plaudant floridorum
 Montium cacumina.
 Pontus ad sit, & capaci
 Quicquid alvo continet,
 Amniunq; pura rauco
 Psallat unda murmure.
 O superne Rex polorum,
 Quo jubente vivimus,
 Te præsentem prona adoret
 Trina rerum machina.
 Te potentem leta honorat
 Omnis orbis natio.
 Eja cantu personate
 Quotquot esis musici.
 Eja laudes, eja nomen
 Personate Numinis.